

Om undersøkelsen *Etterstilte småord i norsk talemål*

Generelt

De søkbare kartene på nettsiden <https://tekstlab.uio.no/not> (Småord-databasen) framstiller resultater fra en spørreundersøkelse der 286 informanter deltok. Undersøkelsen ble gjennomført ved bruk av spørreskjemaer der informantene ble bedt om å svare på spørsmål om etterstilte småord i sitt talemål. Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 2014-2018.

Steder

Undersøkelsen har omfattet 76 utvalgte steder i Norge. Disse målepunktene inkluderer følgende steder: *Alvdal, Aremark, Aure, Ballangen, Beiarn, Bodø, Bømlo, Brekkom, Brunlanes, Bud, Burfjord, Dalsbygda, Darbu, Drevsjø, Eidfjord, Enebakk, Evje, Flå, Fusa, Gauldal, Gausdal, Gjesdal, Kalvåg, Karlsøy, Karmøy, Kautokeino, Kirkenær, Kirkenes, Kirkesdalen, Kjøllefjord, Kristiansand, Kvæfjord, Kvæningen, Kvinnherad, Landvik, Lardal, Lavangen, Lindås, Lom, Lommedalen, Luster, Lyngdal, Meråker, Mo i Rana, Narvik, Nes, Oppdal, Rauma, Rena, Rømskog, Røros, Rollag, Sirdal, Skaugdalen, Sømna, Stamsund, Stavanger, Steigen, Stranda, Suldal, Surnadal, Sylling, Time, Todalen, Tromsø, Trondheim, Trysil, Valle, Vang, Vardø, Vegårshei, Vestre Slidre, Vinje, Volda, Voss, Ål.*

Informantene

Informantene som har deltatt i undersøkelsen har tilbrakt barndommen og det meste av livet på det stedet de representerer. En del informanter er blitt rekruttert ved at de tidligere har deltatt i språkundersøkelser. Andre er blitt rekruttert gjennom bl.a. historielag, skoler, offentlige kontorer eller biblioteker. Utvalget informanter er med andre ord ikke representativt for befolkningen som helhet, men informantene er forventet å ha et talemål som er representativt for sin aldersgruppe på det stedet der de bor. Fra hvert sted har målet vært å rekruttere to kvinner og to menn, to unge og to eldre informanter (de unge tilhørende aldersgruppen 15-30 år, de eldre 50 år eller mer). I visningen på <https://tekstlab.uio.no/not> framkommer det hvor mange informanter og hvilke kjønns- og alderskategorier som har svart på spørreskjemaet for hvert enkelt sted.

Kompatibelt med ScanDiaSyn

De stedene vi har hentet data fra overlapper med de stedene i Norge som ble benyttet den store talemålsundersøkelsen ScanDiaSyn (<http://www.tekstlab.uio.no/nota/scandiasyn/>). Vi har også benyttet de samme informantkriteriene og alders- og kjønnskategorisering som i ScanDiaSyn-undersøkelsen. Det betyr at resultatene fra vår undersøkelse kan sammenlignes med resultater fra korpusene og søkesystemene som ScanDiaSyn-prosjektet har resultert i, blant annet Nordisk Dialektkorpus (<https://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talesprakskorpus/nordisk-dialekt/>).

Spørreskjemaene

Spørreskjemaene har enten vært sendt til informantene i papirform, eller de er blitt gjort tilgjengelig for informantene i elektronisk form. Hver informant ble bedt om å vurdere bruken av 46 etterstilte uttrykk. Et eksempel på spørsmålsformulering for ett av uttrykkene er gitt nedenfor. Legg spesielt merke til at informantene blir presentert for noen uttalevarianter for ordet, og også selv kan legge til nye uttalevarianter.

Tenk deg at ytringen nedenfor avsluttes med ett av uttrykkene listet opp under ytringen, eller en annen uttalevariant av samme ord. Gjør følgende vurderinger:

- Vurder om folk som snakker din dialekt, bruker dette ordet i en eller annen uttalevariant i denne posisjonen i setningen. Kryss av det som passer best av de tre alternativene nederst. Du kan bare krysse av ett alternativ.
- Hvis ordet brukes, oppgi hvordan det uttales. Du kan oppgi andre uttalevarianter enn de vi har listet opp.
- Dersom du ønsker det, kan du legge til kommentarer til svaret ditt.

Ytring: Dette var fæle greier, _____!

gitt
gett
gut
...

Kryss av for ett av følgende alternativer:

1. Ja, dette ordet brukes på denne måten i min dialekt, og jeg bruker det også iblant selv.
Det uttales slik: _____
2. Dette ordet brukes på denne måten av enkelte som snakker min dialekt, men jeg bruker det sjelden eller aldri selv.
Det uttales slik: _____
3. Nei, dette ordet brukes ikke (eller ikke i denne posisjonen i setningen) i min dialekt.

Eventuelle kommentarer:

Uttrykkene som er undersøkt

46 etterstilte uttrykk ble undersøkt. Disse er presentert nedenfor i delvis normert form og i alfabetisert rekkefølge, sammen med tilhørende eksempelsetning fra spørreskjemaet. Her er ordene presentert i normert form, slik de står oppført i søkesystemet. Informantene ble presentert for mange ulike uttalevarianter.

1. *akkurat* - Det var ingenting å skryte av, akkurat.
2. *altså* - Det er helt sant, altså.

3. at (det)	- Du er så fin, atte!
4. da	- Nå får dere se til å komme, da!
5. de kaller	- Han var slik veterinær, de kaller.
6. du	- Jeg har hørt det ofte, du.
7. damma/damåta	- Ikke slik, damma!
8. eller	- Blir det snø i kveld, eller?
9. er det von/evon	- Det blir kaldt til uka, evon.
10. gitt	- Det var fæle greier, gitt!
11. ikke sant	- Det går bra, ikke sant?
12. jo	- Det er rene blankisen her, jo!
13. kan du skjønne	- Hun ble glad, kan du skjønne.
14. kan du vite	- Hun er ikke her nå, kan du vite.
15. kar	- Å du, hvor det gikk, kar!
16. lell	- Du vil ikke dit, lell?
17. liksom/messom	- Som om det er vår skyld, liksom.
18. mann	- Se deg for, mann!
19. men	- Jeg kommer til å dra. Jeg vet at du ikke liker det, men.
20. mon tro/monstru	- Hvor skal han hen, mon tro?
21. må vita/måta	- Han var vant med å få det han ville, måta.
22. må tru	- Det går ikke fort, må tru.
23. nemlig	- Kan du hjelpe meg? Jeg har problemer, nemlig.
24. nett	- Hagla er ikke av de minste, nett.
25. ratt	- Det blir vel mer snø til natta, ratt.
26. rett og slett	- Det var fantastisk, rett og slett.
27. sann	- Det var sant, sann!
28. sant	- Fransk er jo så deprimerende gammeldags, sant?
29. sant vel	- Nå kommer far snart hjem, sant vel?
30. sant å si	- Men jeg var ikke videre huslig av meg, sant å si.
31. ser det ut til	- Nå får vi selskap, ser det ut til.
32. ser du/serru/sjø	- Dette blir det penger av, serru.
33. skal tro	- Er det en rev, skal tro?
34. skal vite	- Dette hører med, skal vite.
35. skjønner du	- Det er fest her, skjønner du.
36. som sagt	- Det er på tide, som sagt.
37. så	- Om du endelig vil, så.
38. tror du	- Får du feira litt, tror du?
39. tror jeg	- Jeg vil aldri gifte meg, tror jeg.
40. var sant	- Nei, jeg skulle finne Petra, jeg, var sant.
41. vet jeg	- Han kunne ikke annet, vet jeg.
42. vet du	- I Tyskland styrer presidenten, vet du.
43. vel	- Du vil være med på spørreundersøkelse en annen gang også, vel?
44. ventelig	- Hun tenkte på Aud, ventelig.
45. visst	- Han har det bra, visst.
46. visstnok	- Folket i Malawi er fredelige, visstnok.